

פרק חמישי

מקום ההדלקה

א. נר חנוכה מצוה להניחו על הפתח הסמוך לרשות שהרבים עוברים שם מבחוץ ובטפח הסמוך לפתח, כיצד אם היה הבית פתוח לרשות הרבים מניחו על פתח הבית, ואם יש חצר לפני הבית הפתוחה לרשות שהרבים עוברים שם מניחו על פתח החצר וכן פסק בשו"ע¹. וי"א שבאופן זה יניחנו על פתח הבית הפתוח לחצר, וזו דעת רוב הראשונים וראה במקורות². וי"א שאם אין

1. ברייתא שבת כ"א ב' מניחה על פתח ביתו מבחוץ, וכפי' התוס' שם שמניחו על פתח החצר, וכ"כ רשב"א שם וטור שו"ע תרע"א ס"ב.

2. שי' רש"י וכ"כ ר"ן ואו"ז הביאם ביאור הלכה ד"ה פתח. ועי' במיוחס לר"ן שישב שי' רש"י מקו' תוס'. וכ"מ מסתימת הר"מ בפ"ד ה"ז נ"ח מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ ולא חילק, עי"ש. ובפ"ג ה"ג כ': "התקינו חכמים להדליק על פתחי הבתים". וכן דייק בק"נ מסתימת דברי הרא"ש. ועי' בתוס' רא"ש בסוגיא שם שישב קו' התוס' לפירש"י, וכ"כ הסמ"ג בשם ר"י ובהגמ"י פ"ד אות ל' בשם רבינו שמחה והרס"ג בסדורו עמ' רנה שמדליק בפתח דירתו ובשאלתות סי' כ"ו. ועי' ב"ח תרע"א ד"ה ומניחה. ובערוה"ש תמה על הטוש"ע שסתמו כתוס' כיון דרבים הם החולקים איך לא הביאו שיטתם בזה. ויש לעיין בזה דלתוס' אי עשה כרש"י וניכר ברה"ר ודאי יצא דלא גרע מחלון רק לא עשה עיקר התקנה, אבל לרש"י וסייעתו אי עשה כתוס' אפשר דזהו לא מקום ההדלקה וכמדליק ברחוב, שלא תקנו כן רק על פתח הבית [וטעמם כמוש"כ רש"י כב. ד"ה מצוה דלא מינכר שבעה"ב הדליקו שם רק בפתח ביתו ועי"ל דעיקר ההיכר לבני הבית ולכן כ' רש"י בחלון שיניח בפנים ראה הערה 4] וזהו לא פתח ביתו, וצ"ע.

ומדברי רב שר שלום גאון שהביא הטור סי' תרע"ז ללא חולק, וכ"ה בעיטור בשם שדרו ממתבתא, דכל אנשי חצר יכולים לעשות הדלקה א' בהשתתפות בשמן על פתח החצר, ולמצוה מדליק כל א' על פתח ביתו עי"ש, ש"מ דס"ל שאם הוא הדלקה א' שפיר מקומו על פתח החצר, אך אם כל א' רוצה להדליק בעצמו שיעשה הוא המצוה ויהא ניכר שהוא משלו מדליק על פתח הבית כרש"י. [ועי' בפתח הדביר שעל העיטור, להגאון ר' מאיר יונה זצ"ל אות כ"א, שכ' דס"ל לשיטה זו בעיקר כרש"י עיש"ב]. וכ"נ בטור שהסכים לזה שהביא דבריו בסי' תרע"ז בלא חולק, ובזה א"ש שהטור שם מפרש דנר שיש לו ב' פיות עולה לב' בנ"א היינו למהדרין, ולמה לא כ' כתוס' שהוכיחו מזה דמדליקין על פתח החצר שהרי שי' הטור כתוס'. [עי' פתח הדביר שם שהקשו כו' ולמשנ"ת א"ש דס"ל לטור כרב שר שלום וכשמדליקין הדלקה א'

בפתח החצר מזוזה או צוה"פ לכו"ע מדליק בפתח הבית^{2*}.

ומרן בעל חזו"א זצ"ל הורה שבזמנינו שאין אנו משתמשים בחצירות תשמיש דירה אין להם דין חצר אף לענין זה [ובפרט לענין נ"ח דבעי היכרא גם לבני הבית ראה במקורות]³, ולכן

כולם מינכרא מילתא ומדליקין על פתח החצר, אבל כששנים מדליקין כל א' לעצמו בזה יש לעשות כרש"י, ועי' פתח הדביר שם שכנראה רמז לכ"ז ודבריו נכונים מאוד. וכדברי העיטור מבואר גם בריטב"א כג. ד"ה חצר, שמדליקין מדין מהדרין כל א' על פתח ביתו או בחלון, וכ' שם שכן נהגו.

2*. ברבינו ירוחם [הובא בדרכי משה סס"י תרע"א סק"ט] נתיב ט' מוכח שאם אין בפתח החצר לרה"ר מזוזה לכו"ע מדליקו בפתח הבית הפתוח לחצר משום העדיפות של מזוזה מימין. וכש"כ אם אין שם צורת הפתח כלל. [י"א בשם מרן הגרי"ז זצ"ל דבעינן דוקא פתח לזה]. ושו"ר כן בשם הגה"ק הרש"ש זיע"א שצריך פתח דוקא כמין ח' או חלון שאף הוא מורה על ח' והוא ע"פ הסוד]. וברבינו ירוחם שם נראה עוד לפי מה שפירש את פלוגתת רש"י ותוס' דלכו"ע מדליק בפתח החצר לרה"ר רק דלרש"י מדליק מבפנים והיינו בחצר ולתוס' מבחוץ. וכתב שנהגו בזה שמדליקין מבפנים והיינו כרש"י.

3. עי' חזו"א או"ח סי' ס"ה סקנ"ב וסי' צ' סקכ"ג שכ' כן לענין שיתופי מבואות דבעי שיהיו חצרות פתוחות לתוכה ואין להן דין חצר. וביר"ד סי' קס"ח סק"ו בענין מזוזה עי"ש. ונראה עוד לבאר בזה לעניננו שלא נאמר היכר רק לבני רה"ר, אלא צריך שיהא היכר לבני הבית שהם עיקר וגם לבני רה"ר, וכשאינן משתמשים בחצר אין כאן היכר לבני הבית. ושו"ר סברא זו בספר "חפץ ד" על שבת [לבעל האוה"ח הק'] בדעת רש"י דבעי היכר לבני הבית בעיקר, ואף בדעת תו' כ' כן ע"ש, [ומרן הקה"י זצ"ל אמר שהחזו"א חשש לשיטות שההדלקה בפתח הבית - ארחות רבינו ח"ג עמ' י'].

ובמוע"ז ח"ו סי' פ"ז ששמע בשם מרן הגרי"ז זצ"ל שפקפק מאוד ביסוד החזו"א הנ"ל וס"ל דחצרות שלנו יש להן דין חצר. וכן דעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל כידוע דמדינא חייבין להדליק גם בזמנינו על פתח החצר. וראה במשמרת מועד כא: ד"ה נ"ח, [הובא בסוה"ס], דלכ"ע כל שהדליק בחלון יצא, רק שלא קיים המצוה כתיקונה, וכלשון הגמ' "מצוה" להניחה על פתח ביתו מבחוץ, [וכן אמר מרן בעל הקה"י זצ"ל עי' ארחות רבינו ח"ג סי' כ"ט עמ' י"א] וראה לעיל הע' 2 דאף לתו' והשיטות דמדליקין על פתח החצר אם הדליק על פתח הבית יצא. ולכן שמעתי מהגרא"צ ישראלזון שליט"א בשם רבינו הגריש"א זצ"ל אף שדעתו שיש להדליק מדינא בפתח החצר והבנין, מ"מ במקומות שנהגו להדליק בחלון ע"פ הגדולים כמו בבני ברק ע"פ החזו"א, יש שהורה להם להדליק בחוץ ויש שהורה להם שיכולים לסמוך על המנהג שם שמדליקין בחלון ולהדליק בברכה, [ומוכח שאף לדעת רבינו זצ"ל אינו לעיכובא]. וכמ"ש בקונ' חנוכת הבית עמ' כ', [וכן נהגו חתניו של רבינו

לדעתו לכל הדיעות הנ"ל מדליק על פתח דירתו מבחוץ, ולא על פתח שער החצר. וכן לדעתו לעולם מקום שיש בו יותר פ"נ לרבים עדיף על פתח הבית והחצר. אך לדעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל יש להדליק מדינא גם בזמננו על פתח שער החצר, ולכל הדיעות אינו לעיכובא³ [ובמקום שהמנהג שמדליקין בפתח הבית או החלון ראה במקורות]. ולענין מקום ההדלקה בחדר המדרגות של בית משותף ראה בסמוך.

ב. אם היה דר בעלייה [קומה עליונה] אם פתח העליה פתוח לרשות הרבים או לחצר מניחה על הפתח, ואם פתח העליה פתוח לבית מניחה בחלון הפונה לרשות הרבים ואף ע"ג הסורגים בתוך טפח לחלון⁴. ואפילו היה החלון גבוה מעשרה טפחים מקרקע העליה. ואם היתה הזכוכית אטומה

זצ"ל בב"ב], וכמ"ש באשרי האיש פל"ב דין א'. וכן שמעתי מהגראי"ל שטיינמן שליט"א שלכל הדעות אינו לעיכובא.

ודע דדעת החזו"א שמקום פ"נ עדיף על פתח הבית והחצר, שבארחות רבינו ח"ג עמ' י"א כ' שבדירתו הראשונה לא היה לו חצר רק פתח הבית פתוח לסימטא קטנה, ואעפ"כ הדליק החזו"א בחלון ששם היה יותר פ"נ לעוברים ושבים. וצריך ליזהר במקומות שרבים מדליקין על פתח החצר או חדר המדרגות, שידליקו בטפח הסמוך לפתח, וראה להלן הע' 13* אם הוא לעיכובא. ולענין הדלקה בחדר מדרגות בבית משותף אפי' אי נימא דחשיב חצר ראה הע' 4.

4. שבת שם וטושו"ע, והנה רש"י כ' בחלון מבפנים. ובפר"ח סי' תרע"א כ' דרש"י לשיטתו שמדליקין על פתח הבית הפתוח לחצר, והיינו דבעינן ההיכר לבני הבית משא"כ לתוס' מניחה בחלון מבחוץ. וכ"ה ברבינו ירוחם נתיב ט' חלק א' דמדליקה בחלון מבחוץ. ונראה הטעם שיהא בולט כלפי חוץ לרה"ר. ולפי"ז נראה שאם יש לחלון סורגים נכפפים כלפי חוץ אפשר לקיים שניהם שניכר הדלקתו בבית לרש"י, וגם בולט כלפי חוץ לרה"ר. ורבינו הגריש"א זצ"ל אמר להדליק בהם בתוך טפח לחלון דבזה ממה נפשך שפיר דמי מדין טפח הסמוך, ומ"מ בדיעבד אין קפידא בזה, דכל הסורג נחשב לחלק א' גדול, שהרי משתמשים בו תשמישי חלון ומניחים בו דברים ויושבים עליו. [וראה בסמוך מהראשו' ז"ל דכל שניכר שבעה"ב הדליקם שם שפיר דמי], וכשמדליק בחלון יזהר שלא לסגור הזכוכית אטומה בפניה שנראה כמדורה, ואמנם בדיעבד שמעתי מרבינו הגריש"א זצ"ל דאינו מעכב הואיל וידוע לכל שכן הדרך שע"י סגירת החלון נראה כן, ואין זה הדלקה בעצם כמדורה והוא כדבר חיצוני והדלקה עושה מצוה.

לא יסגרנה בפני הנרות שנראה בזה כמדורה. [ובמרפסת של הבית לענין הדלקה ע"ג המעקה ראה במקורות*⁴].

בית משותף י"א שמדליקין בו בפתח הבנין כדין פתח החצר, וי"א שמדליק בו בחלון או בפתח הדירה⁵ [כשהחלון

⁴ לענין מקום ההדלקה בגזוזטרא שבבית שיש לה מעקה, דעת מרן הקה"י זצ"ל, דמרפסת דינה כמו פתח החצר כיון דסמוכה טפי לרה"ר ויכול להדליק על המעקה, עי' ארחות רבינו ח"ב עמ' ח' או' כ"ג עובדות בדבר, אא"כ ניכר ההדלקה ברה"ר מפתח החדר למרפסת, שידליק על הפתח היוצא למרפסת, ודעת רבינו הגריש"א זצ"ל שמרפסת דינה כאמצע החצר ואינו מקום הדלקה שם. ודעת רבינו הגרשז"א זצ"ל דמעקה בכל מרפסת דינו כחלון ומדליקין שם אף במרפסת שאינה מקורה בחלק הקרוב יותר לרה"ר - [שלמי מועד פמ"ג עמ' קצ"ב], ולענ"ד כן מוכח מרש"י כג. ד"ה מצוה, דהטעם דצריך להניח בטפח הסמוך לפתח בחצר [כשי"י רש"י דהדלקה בפתח הבית], "משום דלא ניכר שבעה"ב הדליקו שם", וזהו הטעם דלא מהני ההדלקה באמצע החצר, אבל אם ניכר שבעה"ב הדליקו שם לא גרע במה שאינו סמוך לפתח ובאמצע החצר, ולכן במרפסת שניכר שבעה"ב הדליקו שפיר דמי, וכ"כ בריטב"א שם דכל שבבית בעה"ב אין קפידא בזה.

5. הא דדר בעליה אינו מניח על פתח החצר כ' רש"י הואיל ואין לו מקום בחצר להניח שם. ומצאתי בתניא רבתי שכ': "ואם היה דר בעליה שאין לו בית" בחצר להניח שם כן פירש"י ז"ל עכ"ל. ומבואר בכונת רש"י שאין לו שם בית מיוחד לו בחצר להניח שם, והיינו כמושג"ת דרש"י לשיטתו שצריך ההיכר לעולם לבני הבית, ולכן אם אין לו בית בחצר לא שייך שידליק שם. ואמנם הטור סי' תרע"א שפי' כתוס' כ': ואם היה דר בעליה "שאיין לו פתח פתוח לרה"ר". וביאר הב"י שם "דהיות והטור מפרש כתוס' לפיכך הוצרך לפרש דאם דר בעליה מניחה בחלון מיירי בשאין לו פתח פתוח לרה"ר, כלומר שאם היה פתח העליה פתוח לרה"ר מניחה על הפתח ואם היה פתוח לחצר מניחה על פתח החצר הפתוח לרה"ר, אבל הכא מיירי שהעליה פתוחה לבית דהשתא כי מנח לה על פתח הבית או על פתח העליה לא מינכרא מילתא דמשום עליה הוא ולפיכך מניחה בחלון הסמוך לרה"ר עכ"ל. ואמנם אף לטור וכפי' הב"י, נראה כונתו שפתח העליה פתוח להדיא לחצר, ולכן אם מניחה על פתח החצר ברה"ר נגד פתח העליה מינכרא מילתא דמשום עליה הוא [וכלשון הב"י] אבל אם אין פתח העליה פתוח להדיא לחצר כנגד רה"ר וכבית משותף שכל העליות פתוחות לחדר מדריגות שפתחו לרה"ר אינו מכוון כלל כנגד פתח העליות בזה ודאי לא מינכרא מילתא דמשום עליה הוא ומניחה בחלון. ולכן באמת כ' הטור "בשאין לו פתח פתוח לרה"ר", והיינו שלעליה אין פתח פתוח ממש לרה"ר או כנגד רה"ר. ולמשנ"ת לא מיבעיא לפירש"י לא שייכא הדלקה כלל בפתח חדר המדרגות, אלא אף לפי' תוס' והטור לא שייכא הדלקה כלל בפתח חדר המדרגות של בית משותף

שאינן לו לעליה פתח לרה"ר, ולא מינכרא מילתא דמשום עליה הוא, וכ"ז דייק להדיא בלשון הב"י. וכן מוכח דלכאור' חדר המדרגות דין מבוי יש לו והוא פתח המבוי ולא פתח החצר, ואטו נימא שאם העיר מעורבת ודינה כחצר אחת שעיקר ההדלקה הוא על פתח שער העיר הוא, שהוא פתח החצר, אלא ודאי בעי' שיהא ניכר מפתח החצר לאיזה בית הוא מתייחס, וכמשנ"ת.

וכתב הרס"ג בסידורו עמ' רנה: "ומדליקין את הנר למי שהוא גר למטה על פתח דירתו ולמי שגר בעליה מניחין את הנר הזה בחלון שמעל הרחוב" ע"כ. וכן לשי' רב שר שלום והעיטור והטור שהובא בהערה 2, אע"פ שכ' שכולם יכולים להשתתף בשמן בהדלקה א' על פתח החצר, ובזה נראה דמהני אף בבית משותף כיון שההדלקה שייכת לכל הבית, ובודאי מינכרא מילתא, אך אם כל א' מדליק בעצמו הרי פירשו רב שר שלום העיטור והטור שכל א' מדליק על פתח ביתו ולא על פתח החצר, ושו"ר כן להדיא בריטב"א שבת כג. ד"ה חצר דכיון דנ"ח מצותו איש וביתו אם אין עושים הדלקה אחת לא ידליקו בפתח החצר אלא כ"א בפתח דירתו כדין דר בעליה והעיד הריטב"א שם שכן המנהג ע"ש. וכמושנ"ת שם שרק בזה ניכר שכל א' הוא שעשה ההדלקה, ולכן בזה חזר הדין שידליק בפתח ביתו הניכר לרה"ר או בחלון שבביתו הפונה לרה"ר וכמושנ"ת.

וכ"ה להדיא ברש"י ד"ה מצוה, "דבעי' שיהא ניכר שבעה"ב הדליקו שם", והביאוהו הראשו' ר"ן וריטב"א ועוד, [וביותר בלשון ריבב"ן שם "דלא מינכרא מילתא שהוא שלו דאין היכר בדבר שבעה"ב הניחם שם לפרסום הנס"]. הרי דאף כשמדליקו בחצר בעי' שיהא ניכר שבעה"ב הדליקו שם. ולמעשה דעת פוסקי זמנינו בזה, לרבינו הגריש"א זצ"ל יש להדליק על פתח חדר המדרגות שאף הוא פתח החצר לענין זה. אך בשלמי מועד על חנוכה הביא מהגרשז"א זצ"ל שהיה דעתו שידליק בחלון ביתו הואיל ושם ניכר טפי מי המדליק מהיכן ההדלקה. והביא שם מעשה שנהג שהדליק בעצמו בפתח הדלת לחדר המדרגות, ובביתו הדליק על פתח ביתו. ובארחות רבינו ח"ג על חנוכה, הביא שהגר"ח ק שליט"א שאל למרן החזו"א זצ"ל שחלון ביתו מוסתר וא"ל להדליק בפתח הבית לחדר המדרגות דאין לנו דין חצר, ושמרן הקה"י זצ"ל סבר שיש לנו דין חצר, ומ"מ אם החלון למטה מכ' ידליק בחלון ששם ניכר טפי מי המדליק, אא"כ החלון למעלה מכ' שידליק בפתח חדר המדרגות. וכ"כ בתשו' והנהגות ח"ג סי' רי"ט או' ז' דיש לחוש לשי' רש"י וסייעתו שצריך שיהא היכר לבני הבית ולא רק לרה"ר ולשיטה זו לא מהני הדלקה בפתח הבנין. וכ"כ בח"ב סי' שמ"ב דהעיקר כרש"י להדליק בחלון או בגזוזטרא דבזה יוצאין לכו"ע.

ודע דכל הנידון רק בבית דירות משותף אבל בבנין ישיבה שכולם סמוכים על שולחן אחד, ובעלים א', כולו נידון כבית אחד עם חדרים רבים, ולכ"ע פתח הבנין נידון כפתח הבית והחצר, ומ"מ לדעת החזו"א הנ"ל שבסוף הע' 3, וכ"מ בריטב"א שבת שהובא לעיל, היכי דאיכא פ"נ טפי עדיף, ואם יש פ"נ טפי בחלון שבחדרו ידליק שם, וכן שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א דבכה"ג יש להדליק היכן שיש פ"נ טפי. והגר"ש אויערבך שליט"א נוהג להדליק בישיבה בפתח הבנין, וס"ל דכל בני הישיבה יוצאין מדינא בהדלקתו לפי שסמוכין על שולחנו ואוכלין משולחן א', וזהו אף לדעת העיטור והריטב"א דלעיל.

וכשמניחה בחלון אף שהיא גבוהה למעלה מי"ט - מג"א סק"ו מ"ב

מוסתר] כדי שיהא ניכר מי הדליקו [וראה במקורות באורך שכן דעת כמה ראשונים ז"ל]. ולענין מקום הדלקה בישיבה ראה במקורות.

היה חלון העליה או חלון דירתו בבית משותף גבוה מעשרים אמה מהרחוב [ואין רחוב אחר כנגדו ממרחק שהוא בתוך גובה כ' אמה ורואים ממנו הנרות או אפי' מעליו בתוך כ', וראה במקורות] ידליק על פתח חדר המדרגות או על פתח ביתו שבעליה לחדר המדרגות וראה במקורות דעת מרן החזו"א והקה"י זצ"ל בזה⁵. וכן יעשה מי שחלונו מוסתר ואינו ניכר

סקכ"ז. או שהיא פחות מג"ט מאדן החלון לית לן בה – ערוה"ש.

5. כ"כ הפר"ח וחיי"א ושעה"צ סקמ"ב בשם הפת"ש. ונראה שפתח ביתו דוקא ועדיף מפתח שבתוך הבית. דהב"ח בד"ה ואם, כ' דהחדוש שמדליק בחלון דאל"כ היה צריך להדליק בפתח העליה משום חשדא דנכנסין ויוצאין. קמ"ל דידליק בחלון משום דחשדא דהעוברין ברה"ר שלא יחשדוהו שלא הדליק, עי"ש. וכע"ז גם בפר"ח אך לא הזכיר שם חשדא אלא משום דמיפרסם ניסא טפי. וא"כ בלמעלה מכ' דליכא פרסומי ניסא בחלון לרה"ר הדר דינא דמדליקה על פתח העליה משום פ"נ דנכנסין ויוצאין. ומזה נראה גם דבלמטה מכ' ובחדר מדרגות עדיף להדליק בחלון הפתוח לרה"ר ולא על פתח הבית לחדר המדרגות וכטעם הפר"ח דמיפרסם ניסא טפי או כב"ח הנ"ל. אך בכל אופן משמע מדבריהם שאם הדליק על פתח העליה יצא, אף כשיש לו חלון, דכיון שהוא על פתח הבית וניכר לנכנסין ויוצאין לא חשיב כמניח בפנים.

והנה הפמ"ג במש"ז ה' כ': "ומיהו לדידן דמדליקין בפנים רשאי להניח בחלון ומ"מ יש היכר קצת לבני רה"ר ועדיף כן ואי"ה במג"א אות ו' אבאר עוד", עכ"ד. ואמנם מלבד דהפ"ו הנ"ל ומ"ב לא נקטו כן דמיירי במדליקין בפנים, וכן לדידן דמדליקין בחוץ לא שייך זה כמבואר בפמ"ג, מ"מ בא"א אות ו' שצינו הפמ"ג נראה שחזר בו מזה, [והובא בשעה"צ אות ל'] ששם ס"ל דאפילו אם אין החלון למעלה מכ', לדידן דמדליקין בפנים עדיף טפי פתח שבבית עם מזוזה ולמטה מי', ואע"ג שבזה לא נקטו הפ"ו ומ"ב כוותיה, כמפורש בשעה"צ אות ל', מ"מ בלמעלה מכ' דליכא היכרא לבני רה"ר כמבואר בגמ' בזה ודאי העדיפו פתח ביתו ומזוזה וכמפורש בחיי אדם, ולכן לא הביאו המ"ב. ועי' בנר ישראל סי' י"ב, ובריטב"א הנדמ"ח למס' שבת מבואר כפמ"ג דאף למעלה מכ' מדליקין בחלון דאיכא פ"נ קצת, רק נתבאר שם דהריטב"א לשיטתו בזה שבכל אופן בשעה"ד יוצאין בהדלקה על שלחנו בביתו, ואין ראיה מזה לדידן דנקטי' לחומרא דאין יוצאין על שולחנו רק בשעת הסכנה שהיא תקנה מיוחדת, עי"ש.

ומה"ט נראה שבלמעלה מכ' לא יניחנו בחלון אף אם יש כנגדו עליות אחרות שדרים שם, שמדלא חילקו בזה הפ"ו ש"מ שעיקר ההיכר הוא לעוברים

ההדלקה לרה"ר.

ג. צריך להניח הנרות למטה מגובה עשרה טפחים מהקרקע⁶, ולמעלה מגובה שלושה טפחים מהקרקע⁷. וכדיעבד אם הניח למעלה מעשרה טפחים עד גובה עשרים אמה יצא [וראה במקורות אם מודדין מהשלהבת או מהנרות]⁸, וכן אם הניח

אוצר החכמה

ושבים ברה"ר ולא לבני בית אחרים דמאי שנא בני בית אחרים מבני ביתו [אף הריטב"א ופמ"ג הנ"ל לא דנו אלא משום דאיכא היכרא קצת]. וכיון דעיקר דין עליה שאינו מניחה בפתח רה"ר מניחה על פתח ביתו וכנ"ל, אף בזה יניחנו על פתח חדר המדיגות או על פתח הבית משום נכנסים ויוצאים. וכן דעת רבינו הגריש"א זצ"ל וכמ"ש בנר איש וביתו סי' ה' סקט"ז ובאמרי שפר עמ' קס"ט. וכן דעת מרן הקה"י זצ"ל שבלמעלה מכ' יניחנו על פתח הבנין [אע"פ שיש שכנים בבית כנגדו שיראו] וכמ"ש בארחות רבינו ח"ג עמ' י', ודעת מרן החזו"א זצ"ל הובא שם שבאופן שאין היכר מהחלון אמר להדליק על פתח ביתו לחדר המדרגות ובפרט כשיש שכנים באותה קומה ע"ש.

ודע דאם גר למטה מכ' אמה ברחוב שתחתיו ויש רה"ר ורחוב כנגדו במרחק שבגובה אוירי למטה מכ' אמה, [או אפי' רחוב שמעליו בתוך כ' וניכר להולכים שם] וניכר שם הנרות להולכים ברה"ר מהני בזה כדין למטה מכ'.

6. שבת כ"א ב'. וכ"כ רא"ש ורשב"א וטוש"ע תרע"א ס"ו. אך הרי"ף והר"מ השמיטו להאי דינא עי' בפו' מש"כ בזה. וכ' הרא"ש הטעם שצריך למטה מי', דנר שהוא להאיר אין דרך להניחו כ"כ למטה. וביתר ביאור בלבוש עי"ש וראה הערה 8.

7. טור בשם מהר"ם שהיה מדקדק בזה דפחות מג"ט חשוב כקרקע. ונ' ב"ח שהטעם שאינו ניכר שבעה"ב הניחו שם, והלבוש כ' שאינו ניכר לפ"נ דהוי כקרקע.

8. שו"ע שם ס"ו. והנה שיעור ג' טפחים וי' טפחים כ' בערוה"ש שמודדין מגובה השלהבת דומיא דגובה כ' אמה. וכ"כ במקור חיים הנדמ"ח [לחוי"י] אך בלקט יושר [הנהגות התה"ד] הובא בתשובות והנהגות ח"א סי' שצ"ו וז"ל: "גם אמר [התה"ד] אם תחתון של נר תוך י' טפחים אע"פ שעליו גבוה

למטה משלושה טפחים יצא בדיעבד⁹, אך בזה צריך ליזהר ביותר.

הניחן למעלה מגובה כ' אמה לא יצא [ואין מועיל אמלתרא לנר חנוכה]¹⁰, בין כשמדליק בחוץ או בבית, [ובבית משותף ועליה למעלה מכ' ראה דין ב'] ומורדין מגובה השלהבת, ויכבנה

הורה שאין בכך כלום, עכ"ל. וטעמא נראה דכיון שהטעם שגר שמוניחים להאיר אין מניחין כ"כ נמוך, לא קאי דינא די' טפחים אגובה השלהבת אלא על מקום הנחתו וכלשון הרא"ש "אין דרך להניחו כ"כ למטה".

9. כ"כ פמ"ג תרע"א א"א סק"ו, ודקדק כן מלשון הטור שכ' "מהר"ם היה מדקדק להניחה למעלה מג"ט". וכ"כ במ"ב סקכ"ט בשם הפר"ח. ובזה צע"ק מלשון השו"ע שגבי ג"ט כ' מניחו ורק גבי י' טפחים כ' מצוה להניחו ושם ביאר דיוצא בדיעבד. ובעיקר צ"ע מלשון הלבוש, עי"ש. גם בפר"ח אינו מוכרח כן, עי"ש. שכ': "ומסתברא דה"ה הניחה למטה מג' ואפי' הניחה על שלחנו לדידן שהיכר לבני בית ויש לו נר אחר יצא". ומשמע דכל דבריו למדליקין בפנים, והיינו כמוש"כ הב"ח הטעם שאינו ניכר שבעה"ב הניחו שם והשווהו הב"ח להרחיק מטפח הסמוך לפתח שגם בזה אינו ניכר שבעה"ב הניחו שם עי"ש, משא"כ במניח בפנים ויש לו נר אחר להשתמש כמוש"כ בפר"ח שם.

אך כן מפורש בשלטי גבורים פ"ב דשבת שכ' שאינו אלא למצוה מן המובחר וביאר שם שזה תלוי בדין למטה מי', ולרמב"ם שא"צ למטה מי' ה"ה דשרי לכתחילה פחות מג' טפחים. אך שו"ר בלשון הכלבו שכ': "הדליקה למטה מי' יצא והוא שתהיה למעלה מג"ט מן הקרקע". ואף שלשונו גבי י"ט צע"ק. ואולי ס"ל כר"מ דלא בעי לכתחילה למטה מי', וא"כ כ' הרמ"ע באלפסי זוטא דלכתחילה מצוה להניחה דוקא למעלה מי'. [עי' מחזיק ברכה] אך משמע דג"ט לעיכובא. וכן ראיתי בקיצוש"ע סי' קל"ט סי"ג דנקט שם דפסול בדיעבד ויכבנה ויחזור וידליקנה כמו בכ' אמה, עי"ש, וצ"ע. ולכן כתבנו שבזה עכ"פ צריך ליזהר ביותר, וכדמשמע לשון השו"ע והלבוש והקיצוש"ע.

10. שבת כ"א ב'. וכ' הטור בשם רבינו יואל הלוי להתיר כשמדליק בבית למעלה מכ' הואיל ודפנות מגיעות לנר, ודחה הטור שדוקא בדפנות מגיעות

ויניחנה למטה מעשרים אמה ויחזור וידליק בברכה אם הדליק בחוץ, אבל בתוך הבית לא יחזור ויברך¹¹.

ד. בשעת הסכנה שאין רשאי לקיים המצוה, מניח הנר על שולחנו ודיו. וכן נהגו להדליק בפנים בחו"ל שדרין

לתקרה אמרו, וכ"כ כל הפו' ב"י ב"ח פר"ח ט"ז. וכן נקט בסתמא בשו"ע ס"ו, וכ"כ במ"ב שם סקכ"ח. ובשעה"צ שם מהפמ"ג שהולכין אחר השלהבת. וצ"ע באמלתרא שמועלת בקורת מבוי עי' עירובין ג' א', ובעבוה"ק להרשב"א בתחילתו ושו"ע שס"ג סכ"ו, שאם עשה לקורה ציורים וכיורים שע"ז הכל מסתכלין בה מהני אף למעלה מכ' עי"ש, אם מהני גם בנ"ח. [עי"ש ברמ"א וכן בראשונים ז"ל בסוגיא שא"צ האמלתרא דוקא בקורה עצמה אלא כל שע"ז מסתכלין בה]. ואין לומר דכאן צריך שלטא עינא טפי, שהרי אמרו בשבת כ"ב א' "כסוכה וכמבוי". וגם הפו' רצו להשוות דפנות מגיעות לסכך דסוכה לחנוכה, רק דחו דדוקא סוכה דרחבה וחילוקים אחרים. וכש"כ למש"כ הט"ז דנ"ח שאני שההדלקה בצה"כ ואין ניכר הדפנות, א"כ יעשה אמלתרא ע"י נורות צבעוניות מהבהבות סביב לנ"ח, ולא מצינו בפו' שיועיל לנ"ח. ונראה דמדלא הזכירו הפו' ש"מ דס"ל דלא תקנו אמלתרא אלא במבוי. שאף למ"ד קורה משום היכר מ"מ אין זה היכר בעלמא שא"כ יניח שלט וכדו', אלא היכר דפתח או דמחיצה כדביאר בחי' מרן הגר"ז הלוי הל' עירובין וכלשון הר"מ שם. וא"ש דדוקא לפתח תקנו אמלתרא שכן דרך פתח חשוב, אבל לשאר דברים לא תקנו אמלתרא שלא חילקו חכמים בשיעוריהם אם יעשה דבר בולט למשוך את העין.

11. תוס' סוכה ב' א', וחיי"א, ומ"ב סקנ"ט בשם הפר"ח שחזור ומברך. וציין המ"ב לפמ"ג. ושם מסתפק אם בבית גם יחזור ויברך משום שי' הרבינו יואל שמתיר, והניח בצ"ע. ומשום סב"ל כתבנו דלא יברך.

ודע דשעור כ' אמה הוא לשעור מרן החזו"א 11.52 מ', ולשעור הרא"ח נאה 9.60 מ'. ובחזו"א בקונ' השיעורים איתא דיר"ש יחמיר בדאורייתא כב' הדעות. אך מלבד דהכא הוא דרבנן, הורה מרן בעל הקה"י זצ"ל דלא נאמרו הדברים אלא בשעור נפח כרביעית וכדו', אבל בשעורי אורך כאמה וספח לנוהגים כחזו"א א"צ לחוש כלל לשעור הקטן.

בין האומות. ובמקומות שאין ההיזק מצוי אף בחוץ-לארץ צריך להדליק בחלון הפונה לרשות הרבים. אבל כהיום בארץ ישראל שאין סכנה והזק כלל, הנהיגו גדולי הדורות זיע"א לחזור ולהדליק בחוץ כעיקר התקנה¹².

12. שבת כ"ג ב' וכל הפו' טוש"ע תרע"א ס"ח.

ובאור זרוע כ': "והאידנא דליכא סכנה לא ידענא מ"ט אין אנו מדליקין בחצירות". ובשבולי הלקט סי' קפ"ה כ' בשם העיטור ליישב: ואחר שנהגו בשעת הסכנה נהגו. אך מכל מקום כ' שם בעיטור: "ומי שיכול להניח מבחוץ מניחה מבחוץ ואם לאו על פתחו. ובאורחות חיים וכלבו כ': "ועכשיו בגלות שאין אנו יכולים לקיים המצוות בשלימות מניחה על פתח ביתו מבפנים". [למשי"ת להלן א"ש דבזה נמי יוצא בדיעבד כיון שהוא על פתח ביתו ולא על שולחנו, וזהו שכ' "בשלימות"], וכ"כ בריב"ש סי' קי"א: "וכיון שעתה יד האומות תקיפה עלינו ואין אנו יכולים לקיים המצוה כתקונה כו'". ובמגילת תענית איתא "ואם מתיירא מן הליצים מניחה על פתח ביתו מבפנים". אך הראשו' ז"ל והפו' לא הזכירו מזה כלל [דברים רבים ישנם במס' סופרים ושאר מסכתות קטנות שלא כפסקי השר"ע והפו' (עאכ"כ ממגילת תענית) כגון שבשני של ר"ח קורין ג' גברי בחנוכה ורביעי בשל ר"ח, וכגון בין הפרקים של הלל, שכתוב שם שאין מפסיקין בג' פרקים ראשונים נגד הר"מ טוש"ע וכל הפו' (עי"ש בנחלת יעקב) וכ"ז אפי' אם היה מפורש שם שמדליקין בפנים] אך באמת שאין בזה היתר לזמנינו שלא שמענו מתלוצצים מנ"ח, ואדרבה זו המצוה לפרסם הנס ברבים. והכונה שם ביארו שהליצים היו נוטלין הנרות.

ובריטב"א לשבת הנדמ"ח [רייכמן] כ': "לא סוף דבר סכנת נפשות כו' אלא אפי' סכנת צער או איבה כמו בצרפת כו', ולפיכך היה אומר מורי הרב ז"ל שכשנושב רוח מדליקה מבפנים בביתו". והמהדיר שם כ' שדין זה שכשנושב רוח מניח מבפנים כ"ה בסדור דרב עמרם גאון ובהלכות קצובות לרב יהודאי גאון ז"ל. ובערוה"ש כאן כ' דמהאי טעמא אף דליכא סכנה מדליקין בפנים מפני הרוחות, ולא אטרחוהו רבנן לעשות בעששיות, ע"ש. וכבר עמד ע"ז בשאילת יעב"ץ ח"א סי' קמ"ט שתמה איך הדליקו בזמן הש"ס, ותירץ שהדליקו בפנסין ועששיות כאלו, אך כתב: "לכן טוב ויפה הדבר בעיני אלא לפי שלא ראיתי לרבנן קשישאי דעבדי הכי אינני גוזר

ה. נר חנוכה מצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח שמאל כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ויהא מסובב²³³⁴⁶⁷

ואומר שיהא הדבר חיוב בהחלט כו' וגם טורח רב יש בדבר והוצאה מרובה להמציא כלי חדש כזה לכן לא חשו לטרוח אחריו כל כך, אמנם אם נוכל לו בקלות נראה שנכון לעשות כן. ואפי' בבית כמה פעמים שגורמין כיבוי ומהיות טוב כו', עכ"ד. ומקור לדבריו מדברי הריטב"א והראשו' ז"ל הנ"ל שלא הטריחוהו בכך. וכ"ה בתשו' בעלי התוס' הנדמ"ח [הובא בירור הלכה סי' תרע"ב] שכ': "ושאלתי את ר' משולם המדליק נ"ח במקום ששלטה רוח מצויה כו' והשיב כו', ואע"ג דקשה לי קצת דקודם השמד מניחין נרות מבחוץ ושם רוח מצויה ודוחק לומר שמניחו מבחוץ שלא במקום הרוח דהא על פתח ביתו קאמר ושמא מאחר שאין שעור אין לחוש רק שיקיים הדלקה כלשהו", עכ"ל. וכתירוצו לא נקטינן אלא צריך שעור גם בפנים, אך לא עלה בדעתו שהצריכוהו לעשות בעששית וכדו'. ואמנם כ"ז לא שייך האידנא שנתפשטו עששיות לרוב ואינן ביוקר כלל, וכולם מדליקין בהם, ולא שמענו מי שפוטר עצמו בטענה כזו. [אך מ"מ אם מעיקר התקנה לא חייבו לעשות כן לא מסתברא כלל לומר שלא יצא מי שלא עשה כן אף שהאידנא מצויין הן].

ועי' בקונ' חנוכה ומגילה בשם מרן הגר"ז הלוי זצ"ל שדייק מלשון הר"מ שהיא תקנה מיוחדת אך ורק לשעת הסכנה. וכ"נ מביהגר"א סי' תרע"ה ס"א שאם הדליק בפנים בשעת התקנה לא יצא. אך המהר"ל בנר מצוה דחה סברא זו. ועי' נר ישראל סי' ז' שביארנו שנחלקו בזה הראשו' ז"ל, עיש"ב. ונראה דאף לסברת הגר"א והגר"ז שם זהו רק במניחה בפנים על שלחנו ולא במניחה על פתח ביתו, שאף שלא עשה כדין הגמ' מבחוץ מ"מ כיון דאיכא היכרא לנכנסים ויוצאים לית לן בה. וכדמוכח מהב"ח סי' תרע"א, ראה לעיל הערה 5. ומבואר בזה לשון העיטור שכ': "ואחר שנהגו בשעת הסכנה נהגו [על השלחן עי"ש בפתה"ד] ומי שיכול להניחה מבחוץ מניחה מבחוץ ואם לאו על פתחו". והיינו שעל פתחו גם יוצא בדיעבד בזמן התקנה וכנ"ל. וכן דייק לשון האורח"ח וכלבו המובא להלן, וכן במגילת תענית, ויש להאריך בזה בדעת הטור ואכמ"ל. ואף אם מניח בפתח בית החורף וכדו' כל שאינו על שלחנו אין ראייה מלשון הר"מ שלא יצא בזה דעל שלחנו תקנה מיוחדת היא שיועיל אף שאינו ניכר שהוא נ"ח וגם משתמש

במצוות והוא עובר ביניהם בטלית מצויצת ועל-זה נאמר: והחוט המשולש לא במהרה ינתק. ואם אין מזוזה בפתח מניחו בימין ולא בשמאל¹³. וצריך לזהר שלא להרחיק הנרות יותר מטפח בסמוך לפתח^{13*}.

וכל זה כשמניח בסמוך לפתח אך עדיף¹⁴ להניח הנרות

שם, משא"כ על פתח בית החורף וכדו'. והגמ' "הדליקה בפנים והוציאה לא עשה כלום" אינו ענין לזה שאין כאן לא פנים [עי' הלכות קטנות ח"א סי' ב' שאם עקר ממקומו במזיד לא יצא וכש"כ כשעקר מיד אחר ההדלקה] ולא חוץ, שהדלקה במקומה בעי', וגם שלצרכו אדלקה ועוד, ואכמ"ל.

והנה בזמן הראשו' ז"ל היה המנהג להניחה מבפנים וכנ"ל. ובזמן הטור היו נוהגין להניח על פתח הבית מבפנים וכלשון האורח"ח וכלבו, והיה פתוח לעוברים ושבים. ואח"כ בזמן הרמ"א לבוש מג"א פר"ח נהגו להדליק בפנים אף בא"י עי' בפו' סי' תרע"א ותרע"ו. ואף לשיטה זו כ' המג"א סי' תרע"א סק"ח חיי"א א"ר ועוד ומ"ב סק"ל"ח וערוה"ש הנ"ל, שידליקנו בחלון הסמוך לרה"ר דלא שכיח היזקא כלל. וזה עדיף על למטה מי' ועל מעלת פתח ומזוזה כמבואר שם.

ואמנם כ"ז בזמן שדרין בין האומות [ראה לשון הארח"ח וכלבו וריב"ש דלעיל], וכמוש"כ בחי"א וקיצוש"ע, אך כהיום בא"י הנהיגו גדולי הדורות להדליק בחוץ כעיקר התקנה ובעששיות כנ"ל. וכן נהגו כל גדולי הדור מרנן המהרי"ל דיסקין זצ"ל, הגר"ח זוננפלד זצ"ל, הגרי"ז זצ"ל והחזו"א זצ"ל ועוד רבים רבים. וממילא נוהגין לזהר מעיקר הדין בשעור עד שתכלה וכנ"ל, ובדיני חשד למדליקין בחוץ ועוד דינים התלויין בזה [ויש מקילין בדיני חשד בזמננו הואיל ורבים מדליקין בפנים, ראה פרק ד' הערה 22]. אך בחו"ל נוהגין כולם להדליק בביתם, אך בחלון וכדברי המג"א וכל שאר הפו', וכמוש"כ באגרו"מ חלק ב' סי' קכ"ה, וכ' שם שכן נהגו גדולי הדורות שלפנינו מהיום שנעשה אי אפשר להדליק בחוץ וכך יש להתנהג עי"ש.

13. שבת כ"ג א' וטוש"ע תרע"א ס"ז, ודלא ככלבו שכ' שאף בזמן דליכא פתח מניח בימין. ומש"כ והוא עובר ביניהם בציצית כ"כ בשאילתות ותשו' מהרי"ל, הובא בא"ר, וכ"ה בהעיטור ובהפרדס, וכ' הבא"ת, ור"ת שלהם צ' מ' ח', ובזכות זה יבוא משיח צדקנו ויתקיים פתחו שערים ויבא גוי צדיק כו' כי ימין ושמאל תפרוצי וגו'.

13*. ונראה דיש חילוק בזה דאם מדליק בפתח החצר, אזי כשמרחיק יותר מהשעור אפשר שדינו כמדליק ברחוב, אך אם מדליק בפתח ביתו לחצר, אף אם הרחיק יותר מזה יצא, דעכ"פ הניחו בחצירו וברשותו רק שלא קיים מצות הדלקה בפתח. עוד נראה דאם הכלי המחזיק הנרות מונח בטפח הסמוך לפתח, אינו מעכב דעכ"פ ניכר שההדלקה היא בסמוך לפתחו ממש, ועוד דאגד כלי שמיה אגד, וחשיב שהכל מקומו אצל הפתח, דעכ"פ ניכר שההדלקה מתייחסת לפתח. ומ"מ לכתחילה בודאי יש לזהר שהנר הא' עצמו יהיה בטפח הסמוך לפתח. ובודאי דלאו שפיר דמי מה שיש שמין מנורה בצד מנורה אחרת, והמנורה השניה אינה בטפח הסמוך לפתח.

14. חיי"א, קיצוש"ע. וכ"ה בחו"י סי' רכ"ו וטעמו שנכנס ביניהם ממש. ויש

בחלל הדלת עצמה, ומניחן בחצי השמאלי של הפתח ואין צריך שיהיו בתוך טפח לכותל¹⁵. ויש אומרים¹⁶ שגם בזה ראוי להניח הנרות בקצה השמאלי הסמוך לכותל הבית, וכשאינ מזוזה מניחן סמוך לכותל הימני.

ו. אף במקומות שנהגו להדליק בפנים כדלעיל דין ד', נכון לנהוג להדליק בפתח כנ"ל¹⁷, [אף שמן הדין אינם צריכים לדקדק בזה] אלא אם כן בני הבית מרובים שבו צריכים להדליק כל אחד נרותיו במקום מיוחד ולא ידליקו כולם אצל הפתח¹⁸. למדליקין במנורות המיוחדות לחנוכה יש להקל שידליק כל אחד במנורה נפרדת כדלעיל פרק ב' דין י. ומיהו אף במקומות אלו אם יש חלון הפונה לרשות הרבים בתוך גובה עשרים אמה, עדיף שידליק שם משידליק בפתח שיש בו מזוזה, אלא אם כן יש חשש היזק על-ידי-זה¹⁹.

עוד טעם בזה שכולם שוין בטפח הסמוך לפתח ראה להלן פרק י' בסופו.

15. שו"ע שם, מג"א סק"ח, מ"ב סק"ו.

16. ט"ז, א"ר, ומ"ב שם.

17. -רמ"א שם ס"ז.

18. רמ"א שם ס"ב וס"ז. ובדרך החיים. ולעיל פרק ב' דין א'. ולענין שני בעלי בתים שפתוחים לחצר א' ולא' אין מזוזה ששניהם מדליקין בכותל המפסיק ביניהם. עי' פתחי תשובה תרע"א ס"ז בשם שדה הארץ שידליקו זה ע"ג זה, ולכאורה צ"ע דהיכרא דוחה לדין פתח וכש"כ לדין שכשאינ מזוזה מניח מימין. וי"ל דהרמ"א מיירי רק כשכולם מדליקין יחד, אבל אם כל א' מדליק במנורה נפרדת כחנוכיה שלנו [עי' פר"ח תרע"ה סק"א] שמניחין זה ע"ג זה שפיר איכא היכרא. וכן מתבאר מדברי החי"א ומנהג העולם שהביא המ"ב הובא לעיל פרק ב' דין י' וכמבואר בסמוך.

19. מג"א תרע"א סק"ח, א"ר חי"א, מ"ב סק"ח וערוה"ש. ומשמע מלשון

ז. חצר או בית או חדר שיש לו שני פתחים לשני רוחות העולם²⁰, צריך להדליק בשניהם מפני החשד²¹, אך לא יברך אלא באחד מהם²². ויש אומרים שהוא הדין לבית שיש בו חלונות משני רוחות העולם²³. ובמקומות שמדליקין

החיי"א ומ"ב שאין זה מעיקר הדין ולעיכובא רק דרך עדיפות, ע"ש. וכ"כ הפמ"ג שם "וכן נוהגין מקצת בל"א". [אל"פ שלא עשה היכר לרה"ר רק לבני ביתו] והטעם שלא תקנו לחצאין ואם אין יכולין להדליק מבחוץ משום סכנה וכדו', הר"ז בכלל תקנתא דשעת הסכנה דמניח בפנים. ולכן אם לא נתן בחלון לא עיכב. ומיושב בזה קו' הגר"ב פרנקיל ז"ל על המג"א ראה הערה 23.

20. והיינו דוקא כשאין רואין ב' הפתחים כאחד אבל אם בדרך הלכו בהכרח נראין ב' הפתחים חשיב כרוח א', ריא"ז בשל"ג. כנה"ג ופר"ח ועי"ש שכ' שכן הוא אף לגי' רש"י א' בצפון וא' במזרח שהובא בביאור"ל ד"ה שיש. ומקור חיים [לחור"י] וכ' שם שהוא פשוט. וצ"ע למה השמיט כ"ז במ"ב.

21. שבת כ"ג א' טוש"ע תרע"א ס"ח. ומש"כ או בית כ"כ מ"ב סק"ז בשם הכלבו. וכ' במקור חיים ובמאמ"ר והגר"ב פרנקיל שהוא הדין לחדר.

22. ר"ן ומאירי וכלבו, ומשום שאין מברכין על החשד. ובדבר מש"כ הרשב"א בתשו' ח"א סי' תקמ"ב דמברכין אף על מצוה שחייבו משום גזירת הרואין. עי' בהערות לתשו' הרשב"א [הוצאת "אורייתא"] ריש פסחים מש"כ דלא תיקשי לדהכא.

23. עי' בהג' הגר"ב פרנקיל ז"ל בעל הברוך טעם שתמה דלמש"כ המג"א בסק"ח [הובא בדין הקודם] דאף כשמדליקין בפנים ידליק בחלון הסמוך לרה"ר א"כ למה כ' הרמ"א שבזה"ז אין חשד הלא אף בזה נחוש לחשד כשיש ב' חלונות מב' רוחות עי"ש. [ולמשנ"ת לעיל הערה 19 דדברי המג"א לאו לעכובא הם אלא על דרך עדיפות א"ש]. אך מ"מ למדנו מדבריו דפשיטא ליה דיש חשד אף בחלונות הפתוחות לב' רוחות. וכ"מ מהב"ח סי' תרע"א ד"ה ואם, דבחלון הסמוך לרה"ר איכא חשדא [אף שלא דן שם בתקנת חשד רק בעיקר התקנה דמשום חשד היא, אך מבואר מדבריו

בפנים ממש ואין היכר לבני רשות הרבים כלל, אין חוששין לחשד²⁴.

וכן אם היו שני בתים או שני חדרים ולהם שני פתחים אף שהם שייכים לאדם אחד ואפילו ברוח אחת חוששין לחשד כנ"ל²⁵, [חוץ ממקומות שמדליקין בפנים שאין חוששין לחשד כלל], ויש מקילין בזה²⁶.

דשייך חשד בזה עי"ה]. וא"כ לדידן שמדליקין בחוץ, א"כ הדרין בעליה שמדליקין בחלון אם יש חלונות לב' רוחות ידליק בשניהם משום חשד, ולשי' הרמ"א בחדרים חלוקין אף מרוח א'. ולכאורה היה מקום לחלק בזה, דל"ג על חשדא רק בפתחים שדרך כל בית לעשות לו פתח, אבל בחלונות שדרך בית שיש לו הרבה חלונות לא חשו לחשדא. וצ"ע.

24. סמ"ג, וספר התרומה מרדכי ומאירי פ"ב דשבת, ונפסק ברמ"א ססי' תרע"א, ובתרע"ז ס"א.

25. דרכי משה בשם כלבו. רמ"א ססי' תרע"א. וביהגר"א שם וכן במקור חיים [במהדו"ק שם] שתמהו על המג"א. ועי' במאמר מרדכי דמשמע שחשד זה נוהג אף למדליקין בפנים שאין בני הבית רואין אם הדליקו בחדר השני. וכ"מ לכאורה מלשון הכלבו שעליו יסד הד"מ דבריו עי"ש והובא לשונו במאמ"ד. אך ברמ"א ושי"פ לא משמע כן, שסתמו דלמדליקין בפנים אין חשד כלל. אך באמת בכלבו לאחר מכן כ' שוב בשם ה"ר יצחק שכ"ז למדליקין בחוץ אבל בפנים אין חשד דבני הבית יודעים "שב' הפתחים של איש אחד". והיינו שקודם לכן כ' שם דבפנים רואין הנר באיזה פתח שנכנס, וע"ז כתב דא"כ בשל ב' בתים אין רואין. וע"ז כ' שוב דמהני אף בזה"ז לענין זה שיודעים שהם לאיש א'. [וגם בספר התרומה כ' לשון זה. וזכורני שתמהו עליו מה ענין זה לאיש א' אך כונתו כדברי הכלבו].

26. מג"א סקי"ג והובא במ"ב סקנ"ג. ועי' ערוה"ש.